

UIT DE WORDINGSGESCHIEDENIS VAN ROZENBURG

door A. BIJL MZN.

HET eiland Rozenburg is nog slechts een viertal eeuwen oud en dus een nog jonge formatie. In de eerste helft van de 16de eeuw was het Maasgebied tussen het eiland Voorne en de Maasdijk vanaf Vlaardingen tot aan de duinen bij 's-Gravenzande één grote watervlakte met verschillende ondiepten, gorzen en banken die bij lage waterstand droog kwamen te liggen. Een dezer banken die zich bij Hoek van Holland gevormd had, werd 'die Dary' genoemd en werd doorsneden door een vaargeul naar zee, die het 'Nieuwe Gat' heette, zulks ter onderscheiding van een meer zuidelijke vaargeul – de latere Brielse- of Oude Maas – die het 'Oude Gat' genoemd werd. Deze Darybank sloot zich al spoedig bij het vasteland van Zuid-Holland aan en verkreeg in de loop der jaren een brede en ruige duinformatie die zich, nadat het genoemde Nieuwe Gat zich weer gesloten had, uitstreekte tot aan het Oude Gat. De aldus gevormde kuststrook werd later de Beer genoemd en is reeds afgebeeld op een kaart van Delfland, getekend door de geograaf Floris Balthazarsz in 1611. Ook de latere kaart van Delfland, getekend door Kruikius (Cruquius) in 1712 (en 1750) geeft een groot gedeelte van deze punt bij Hoek van Holland te zien. De duinformatie wordt op deze laatste kaart het 'Spanjaardsduin' genoemd en de daarachter gevormde aanslibbing 'de Beer'. De namen Beer en Dary hebben overeenkomende geologische betekenis en duiden op de bodemgesteldheid ter plaatse: klei op laagveen. Voorts ziet men op de kaart van Kruikius hoe die aanslibbing zich aan de zuidzijde van de Maasdijk heeft voortgezet tot voor Vlaardingen toe en ten dele is bedijkt (Nieuwlandse Polder, Oranje Polder en andere). In de jaren 1866–1872 werd de bovenomschreven punt van Hoek van Holland met Spanjaardsduin en Beer van het vasteland gescheiden door de toen aangelegde Nieuwe Waterweg en werd deze punt de westelijke begrenzing van het eiland Rozenburg – 'de kop' – zoals wij die thans nog kennen als natuurreservaat.

Ongeveer te zelfder tijd dat de Darybank bij Hoek van Holland ontstond, vormden zich enkele platen beneden Vlaardingen en

Maassluis, die de kern werden van het latere poldergebied Oud-Rozenburg, Blankenburg en de Ruigeplaat. Eerstgenoemde twee gebieden waren aanvankelijk van elkaar gescheiden door het zogenaamde Sparregat; het laatste was nog klein en van Blankenburg gescheiden door een breed stuk der Maasvlakte; een en ander blijkt uit een kaart van Blankenburg en de Ruigeplaat, in 1612 getekend door Floris Jacobsz.

Pioniers van Oud-Rozenburg waren de Vlaardingse vogelaars Dirck Adriaensz en Pieter Dircksz (Bisdommer), vader en zoon.

Voor Blankenburg is als pionier te noemen de Vlaming Willem Pietersz Moerman.

Eerstgenoemden verkregen bij akte van 18 april 1586 concessie van de Rekenkamer van Holland, waarbij zij als 'vogelaers opte rugge ofte slicke voor Swartewale'..., dit 'slick', ...'t welcke van nu voortaan genaempt zal werden Roosenburch'..., voor zevenentwintig jaren in pacht verwierven; zulks onder voorwaarde, ...'dat sijluiden gehouden sijn daerinne te bedijcken ofte doen bedijcken 50 gemeten lants'..., en tegen betaling van zes stuivers per gemet ¹⁾). Toen de termijn verstreken was, bleek dat de Vlaardingse vogelaars intussen niet stilgezeten hadden, want er was niet minder dan 110 gemeten en 262 roeden ingedijkt.

Wie waren deze vooruitstrevende Vlaardingse vogelaars? Bij onderzoek ten archieve te Vlaardingen bleken zij tot een hele familie van vogelaars (dit zijn jagers, wildhandelaars, kooikers en, zoals nader bleek, tevens bouwlieden en veeboeren) te behoren. Dirck Adriaensz werd omstreeks 1540 geboren en overleed na 2 januari 1603; zijn zoon Pieter Dircksz zal omstreeks 1563 geboren zijn en overleed eind 1597. Deze laatste was gehuwd met Trijntje Jacobsdr. en had bij deze vrouw vier kinderen. Na zijn dood deed zijn weduwe ter Weeskamer te Vlaardingen op 19 januari 1598 uitkoop... 'jegens Dirck Adriaensz vogelaer, haer overleden man's vader ende hyer als bestevader (d.i. grootvader), midtsgaders (jegens) Bartholeus van Buyren, baljuw ende schout, cousyn (neef) ende als bloetvoocht (d.i. voogd van den bloede) van hare vyer weeskinderen, achtergebleven bij d'voorss. Pieter Dircxz voors., der weeskinderen overleden vader, bij namen: Arien Pietersz out omtrent Paesschen '97 negen jaren, Maritgen Pietersd. out mede Paesschen als voren seven jaren, Jacob Pietersz

out mei verleden vijff jaren, ende Pietertje Pietersd. out Bamis ²⁾ verleden III jaren'...

Deze uitkoop geschiedde bij uitspraak van arbiters, speciaal wegens een bedrag van 3200 carolus guldens ... 'spruijende de selve twee en dertichhondert carolus guldens vuijt saeck, dat d' voorss. Dirck Arienss (vogelaer) daer voren haer portie ende gerecht vyerdepaert vuijt de bruijckwaer van 't *Eijlant genaemd Rosenburch soude gebruijcken, bouwen, teelen, besaijen, bedijcken ende bekaden* tot zijnen coste ende peryckeke geduyrende den Tijd van XVI achtereenvolgende jaren, volgende (d.i. volgens) de huycedulle daer van zijnde (de concessie eindigde 18 april 1615). Ende sall noch daer en boven d'voorss Trijntgen Jacobsdr vuyt gelijcke saeck ontfangen van d'voorss Dirck Arienss over 't jaer seven ende tnegentich gepasseert, gelijcke tweehondert guldens, midts d'voorss Dirck Arienss in een reeckeninge van 't selve jaer (verantwoording heeft?) te doen. Ende naer d'expiratie van voorss. sestien jaren sall d'actie van 't voors. *gerecht vyerdepart in 't eijlant voorn(noemd)* wederomme devolveren ende coomen aen d'voors. Trijntje Jacobsdr. ende hare weeskinderen. 't welck zij (alsdan) zalf possideren (bezitten) ende gebruijcken in alle sulcke vouge als d'voorss Dirck Ariensz vogelaer, zyne nacomelingen off d'actie vercrygende, in huire van de Camer van der Reeckeninge ontfangen zal hebben'...³⁾.

Wij noemden onze Rozenburger-vogelaars hiervoor reeds terloops met de naam Bisdommer, zulks naar aanleiding van een gedane rekening betreffende 'de weeskinderen van Pieter Dircxz jonge vogelaer', voorkomende in het hiervoor geciteerde weesboek op folio 143. In deze rekening vinden wij, gedateerd 2 januari 1601, onder meer genoteerd, dat de wollen en linnen klederen van de vader in het openbaar werden verkocht en honderdzestig pond Vlaams hadden opgebracht; van dit bedrag werd negenenzestig gulden op rente opgenomen door de grootvader *Dirck Ariensz vogelaer*. Gedateerd 2 januari 1603 werd daaronder vervolgens genoteerd: '*Dirck Ariensz Bisdommer* heeft onder hem op interest van de voors. kinderen de somma van honderd guldens, namentlijk de negenentsestich gulden bovengeroert *bij* (d.i. door) *hem opgenomen*, ende noch de XXXI gulden van Heijnrick Lenertsz'...

De Bisdommers behoorden tot de aanzienlijke burgerij van Vlaardingen; een der kleinkinderen van Dirck, de genoemde Arien

(Adriaen) Pietersz Bisdommer was te Vlaardingen thesaurier en lid van de vroedschap in de jaren 1618–1640, diens zoon Pieter was er burgemeester, en de zoon Dirck substituut-schout. Die aanzienlijkheid blijkt ook uit de genoemde verwantschap met Bartholomeus van Bueren, de bekende landdrost-generaal van Zuid-Holland etc., de man die de galeien bij de Nederlandse marine introduceerde en ook kapitein op de Rode Galei van de Admiraliteit op de Maze is geweest.

Om welke reden de vogelaars Bisdommer bij het verkrijgen van hun concessie in 1586, het toen onbedijkte 'slicke voor Swartewale' aanstonds de naam 'Roosenburch' lieten geven, ligt in het duister. Mogelijk duidde de naam op hun herkomst, evenals zulks met Blankenburg, door de eerder genoemde Willem Pietersz Moerman en diens familie bedijkt, het geval was; uit het vervolg moge dit nader blijken.

De polder Blankenburg, waarop later het dorp van die naam verrees, is gelegen ten oosten van de polder Oud-Rozenburg (ook wel de Oude Polder genoemd) en was daarvan oorspronkelijk door een kreek, het reeds genoemde Sparregat, gescheiden. Blankenburg zal mogelijk enkele jaren na Oud-Rozenburg ingedijkt zijn. Een concessie daartoe werd niet gevonden en het jaar van aanvang is niet bekend. Wel wordt in Van der Aa's Aardrijkskundig Woordenboek medegedeeld dat Blankenburg al in het jaar 1508 bedijkt was, maar dit moet op een vergissing berusten, daar er, volgens de kaarten uit de zestiende eeuw, op deze plaats toen nog slechts water was te zien. Mogelijk is het een drukfout en heeft men het jaar 1608 bedoeld, wat in elk geval meer met de werkelijkheid zou overeenstemmen, zoals uit verschillende kaarten uit het begin van de zeventiende eeuw blijkt. In de 'Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden' (1738–1739) wordt vermeld dat de Staten van Holland in het jaar 1586 toestemming verleenden om de in de rivier de Maas opkomende platen en slikken te bedijken; maar deze mededeling heeft waarschijnlijk slechts betrekking op de desbetreffende concessie aan de vogelaars Dirck Adriaensz en Pieter Dircksz, hiervoor genoemd. Hoe dit echter ook zij, in elk geval was Willem Pietersz Moerman de man die de polder Blankenburg zijn naam en aanschijn gegeven heeft.

In bewaard gebleven aantekeningen van de Maassluizer Pieter

Schim, aanwezig in het gemeente-archief van Maassluis, komt de volgende aantekening voor: '1774, 23e aug. verhaelde mij (Schim) Samuël Moerman, dat . . . Moerman de eerste woning op Blankenburg gebouwt heeft, gevlucht zijnde uit Sluis in Vlaenderen na de inneeming door Spanje. N.B. Dit is geschied 1587' . . .⁴).

Dat deze aantekening niet zo heel ver bezijden de waarheid was, zal nog nader worden uiteengezet. Maar in 1587 was Willem Pietersz Moerman nog een kind van omstreeks veertien jaar, en toen hij in 1605 in het huwelijk trad met zekere Maritgen Rokusdochter, was hij waarschijnlijk nog woonachtig en werkzaam te Poortugaal. Het trouwboek van deze gemeente bevat namelijk de volgende inschrijving⁵): 'Willem Pietersz, van Blankenburgh, met Maritge Rokus, van Hoogvliet, getrouwd in Poortugaal anno 1605'. Met dit 'Blankenburgh' werd echter niet het eiland of de polder van die naam op Rozenburg bedoeld, maar het plaatsje Blankenberge aan de Belgische kust ten noorden van Brugge, vanwaar de bruidegom herkomstig was!

Waarschijnlijk heeft hij zich direct na zijn huwelijk op de plaats, die later de naam van zijn geboorteplaats zou dragen, gevestigd, en heeft hij daar al aanstonds zijn woning de naam Blankenburg gegeven, die dan overging op zijn polderland en later ook op het dorp dat zich daarop vormde.

Als het echtpaar op 17 januari 1621 voor notaris Johan Dwinglo te Vlaardingén testeerde, werden zij in hun testament genoemd: '*Willem Pietersz bouwman ende Maertgen Rochusdr, echtman ende wijff woonende op 't eyland genaemt Blanckenburch*' . . . Het is een uitvoerig testament, waaruit blijkt, dat de testateuren dan al zeer gegoed waren, want de langstlevende hunner zou aan de kinderen een bedrag van 900 carolus gulden van 40 groten Vlaams (ook ponden genaamd, ter waarde van 20 stuivers) moeten uitkeren; een voor die tijd groot bedrag, waarvoor een schipper in 's lands dienst drie jaren moest varen!

Kort na dien, wellicht nog in hetzelfde jaar 1621, is Maritgen Rokus van Hoogvliet – zoals zij bij haar huwelijk in 1605 genoemd werd – overleden. Willem Pietersz Moerman hertrouwde toen met zekere Neeltje Jansdr. en reeds op 3 december 1623 werd uit dit tweede huwelijk in de kerk van Zwartewaal een zoon Jan gedoopt. Blankenburg, Oud-Rozenburg en de Ruigeplaat hebben tot 1658 kerkelijk tot de gemeente van Zwartewaal behoord, waar dus doop,

kerkelijk huwelijk, en begraven der bewoners van het eiland Rezeburg-in-wording, in het algemeen plaatsvonden.

Willem Pietersz Moerman overleed in 1648, zijn tweede vrouw vermoedelijk kort voor juli 1652. Een akte van 3 juli van laatstgenoemd jaar, verleden voor notaris A. de Bijte te Maassluis ⁶⁾, vermeldt de dan in leven zijnde kinderen uit beide huwelijken en de dood van de ouders.

Zoals destijds meer gebeurde, liet Willem Pietersz Moerman nog bij zijn leven een rouwbord voor hem en voor zijn tweede vrouw vervaardigen, voorzien van beider familiewapen en – wat de sleutel tot deze historie werd – met zijn levensgeschiedenis op rijm daaronder, bestemd om na zijn dood, voorzien van sterfdatum in de kerk te Zwartewaal te zijner memorie te worden opgehangen.

Dit rouwbord is (of was althans voor enkele jaren) in het bezit van de heer D. Moerman, uitgever te Brielle, die tot de afstammelingen van onze Blankenburger-pionier behoort, en het als een kostbaar erfstuk heeft bewaard. Hoe deze kerkelijke wandversiering in particulier bezit kon komen is wel te verklaren. Toen namelijk, in navolging van de Franse voorschriften, in de jaren 1795 en 1796 in ons land een verbod op het voeren van familiewapens werd doorgevoerd, moesten op vele plaatsen ook de kerkversieringen van die aard het ontgelden. Zo zal men ook in de kerk van Zwartewaal de wapenborden verwijderd en opgeruimd hebben. Een lid van de familie Moerman heeft zich toen, of misschien ook later via een antiquair (de juiste gang van zaken is niet meer te achterhalen), over het interessante herinneringsbord van zijn voorvader ontfermd, met het gevolg dat dit thans door zijn nazaat nog wordt bewaard. Het is een in renaissance stijl beschilderd houten paneel, breed 78 cm en hoog 100 cm met een eenvoudige geprofileerde omlijsting. Op het bovengedeelte zijn de wapenschilden van man en vrouw (respectievelijk rechthoekig en ovaal) onder één helm afgebeeld. Het wapen van de man is gevierendeeld en vertoont, I en IV: op goud een zwarte vogel staande op een groene tak met rode vruchten; II en III op rood een geopende burcht van zilver (Moerman). Het wapen der vrouw vertoont op zilver drie rode lelies boven elkander (z.g. 'en pal'), vergezeld van de letters N en I in zwart, zijnde dit de initialen van Neeltje Jansdochter. De helm wordt bekroond door een zilveren geopende burcht waarop een zwarte vogel staat (de figuren uit het

wapen Moerman). Het geheel is versierd met een mantel van goud en rood, en een banderole van zilver met het opschrift: *Willem Pieteze Moerman A.D. XVI-C-XLVIII*. 7). Onder deze heraldische voorstelling een cartouche, waarboven een engele-kopje dat verbeeldt te zeggen: '*Souckt dat boven is*', en waaronder een dito met de woorden: '*Niet dat beneden is*'. Op de cartouche is voorts in twee nevens elkander geplaatste verzen de herkomst en levens-geschiedenis van Willem Pietersz Moerman geschetst als volgt:

'Aandachtige overdenkinge over mijn wedervaren
in deze bedroevende, lijdende en strijdende weerelt.
Als Spaans freet gespuis heel Vlaanderen gingh kwelle,
Zoo dat geen leeuw hem in 't freets(t)e mogh aanstelle,
Zoo heeft daarboven nog ons honger zware plage,
Daar bij nog zware pest schiere (g)eslaage.
Ik die was jong geyaard, moest vluchten door dees nood,
Zogt mijn ieugdig hert te vrije van den dood.
Ik ben in Holland geraakt, God heeft mij hier gegeven,
Bevrijd van straf en nood, genoeg om wel te leven.
Maar (he)laas, mijn gans geslagt is door dees nood verdreven,
Dat nooit een straal daar van in 't minste is verschenen.
Joseph die was verkogt en buitenslan(d)s verdreven,
Maar echter zijn geslagt is in 't licht gebleven.
Mijn stam en afkomst was eertijds genaamt Moorman;
Dit is 't meest wat mij hier van heugen kan.
Terweil ik op 't Yland mijn woning nam met zorg,
Zoo kreeg ik hier nogtans de Van: Van Blankenburg.
Maar omdat mijn afkomst niet blijve zou vergeten,
Zoo gaat men mij Moerman van Blankenburg heeten.
God geve, dat ik Moerman van Blankenburg sweven
In 's hemels Blankenburg bij God in ewigh leven.'

De oorspronkelijke spelling van deze versregels heeft wellicht in de loop van de tijd bij het overschilderen der letters geleden, maar het verhaalde bleef volkomen duidelijk. Willem Pietersz Moerman blijkt op jeugdige leeftijd uit Vlaanderen te zijn gevlucht tijdens de oorlogshandelingen der Spanjaarden en een te gelijker-tijd heersende pest-epidemie aldaar, waaraan zijn ouders en verdere familie reeds waren ten offer gevallen. Op de een of andere manier kwam hij in Holland en na enig omzwerven op het in wording zijnde eiland (Rozenburg) terecht, waar hij vervolgens in vrijheid geleefd heeft en tot welstand is gekomen. Hij wist zich nog te herinneren dat zijn naam oorspronkelijk Moorman was geweest, wat in Holland blijkbaar veranderd was in Moerman,

zulks met toevoeging van de naam der plaats van herkomst: Blankenburg, . . . 'omdat mijn afkomst niet blijve zou vergeten' . . . De omschrijving laat aan duidelijkheid niet te wensen!

De namen Moorman en Moerman zijn identiek en duiden op het ambacht van de vervener, de veen- of turfboer die in de 16de en 17de eeuw moorman of moerman werd genoemd, al naar het dialect van de streek waar hij woonde en werkte (men denke aan de plaatsnamen Moordrecht, Moerkapelle e.a.). De toenaam Van Blankenburg is nooit doorgevoerd, althans vonden wij de naam Moerman van Blankenburg nergens meer vermeld.

Ook de vogel in het wapen Moerman zal, evenals de kleur van het desbetreffende schild, dat van rood tot bruin werd, door overschildering niet meer geheel als de oorspronkelijke zijn. Waarschijnlijk stelt het een z.g. 'moerbei-vreter' op een tak met moerbeibessen voor; beide horen in het veengebied thuis, maar dit vogeltje is wit⁸⁾.

Het voornaamste van dit rouwbord inzake de historie van Rozenburg is evenwel de mededeling dat deze Moerman van Blankenburg uit Vlaanderen herkomstig was, zodat wij dus als vaststaand mogen aannemen dat het eiland – de polder – en later ook het dorp Blankenburg, die naam ontleen aan de Vlaamse zeebadplaats Blankenberge! Dat die naam geen 'Blankenburg' is, is – evenals de naam moer voor moor – een kwestie van gewijzigde en willekeurige spelling of uitspraak.

De aantekening van de Maassluizer Pieter Schim, waarvan wij eerder melding maakten en waarin Sluis in Vlaanderen als plaats van herkomst genoemd werd, moge dan niet geheel juist zijn, zij wees tóch in de goede richting. Het is ook heel wel mogelijk dat de vlucht van de jeugdige Vlaming te Sluis nog even een rustplaats gehad heeft en deze stad dus mede een plaats in het verhaal heeft gekregen.

Het tweede en derde kwartier van het wapen Moerman, vertonende een geopende burcht van zilver op een rood veld, zal mede ontleend zijn aan de plaats van herkomst Blankenberge. Hetzelfde wapen sierde later mede het gemeente-(eiland-) wapen van Rozenburg, waarin de samenvoeging van de eilanden Blankenburg en Rozenburg tot uitdrukking is gebracht. Dit wapen is nl. als volgt: in goud twee palen van rood, waarvan de rechter beladen met twee gouden rozen boven elkaar en de linker met een zilveren burcht.

Terugkerend tot de ontwikkelingsgeschiedenis van de verschillende onderdelen van het eiland Rozenburg moet allereerst opgemerkt worden, dat gedeelten als Blankenburg en Oud-Rozenburg niet op éénmaal tot stand kwamen en bedijkt werden, doch dat dit bij gedeelten geschiedde; wat uit de verkaveling nog duidelijk is af te lezen. Eerst was er de vorming van zandplaten in de rivier, daarop volgde kleivorming op deze platen door aanslibbing en vervolgens ontwikkelde zich plantengroei als riet, rijshout en ander gewas, dat de 'ruigte' vormde, ideaal voor het verblijf van watervogels en dus voor de vogelaars. Aan deze 'ruigte' zal ook de Ruigeplaat zijn naam danken.

Was de ontwikkeling eenmaal zo ver gevorderd, dan volgde een eerste bekading, volgden verhogingen en versterking van die kaden, uitbreiding van het gebied met zogenaamde zomer- of buitenkaden, verhoging en versterking van deze laatste en zo voort. Binnen het aldus verworven gebied werden de nodige polderwerken als greppels, sloten en ruimere afvoerkanalen aangelegd, die alleen bij lage waterstand in de rivier het overtollige polderwater konden spuien door middel van eenvoudige in de dijken aangebrachte getijde-sluisjes. Bemalingswerktuigen, zoals bij andere lagere polders sedert onheuglijke tijden gebruikt worden, heeft men op Rozenburg nimmer nodig gehad. Het aldus verworven gebied werd bearbeid en tot bouw- en weiland geschikt gemaakt, al naar de mogelijkheden van de grond en de wenselijkheden dergenen die zich er vestigden.

In het jaar 1634 werd een aanvang gemaakt met de zogenaamde Generale Dijkage, die ten slotte de polders Blankenberg, Oud- en Nieuw-Rozenburg, de Ruigeplaat, de Langeplaat, het Kooiland etc. zou omvatten. Dit blijkt uit een verdrag tussen de Grafelijkheidsrekenkamer en burgemeester en vroedschappen van Brielle 'nopen de exercitie van de jurisdictie op de rivier' . . . , gedateerd 30 maart 1634, waarin wordt medegedeeld, . . . 'dat bij ofte van wegen de Graaffeleykheid ofte desselfs pagters, een goet gedeelte van de landen van Roosenburgh tot benefitie ende preservatie van dien, mede met de eerste geleegentheyd sal worden omsingeld met een bequaame caade, ter hoogte van vier voeten blyvens op 't laagste staal, sonder meer' . . .

Deze omdijking betrof toen Oud-Rozenburg, Blankenburg en de Ruigeplaat, die volgens een kaart van 1648 aldus aaneen-

gesloten waren. Nieuw-Rozenburg blijkt in 1697 (kaart van Gideon van Rest) nog slechts voor een klein gedeelte aan de oostzijde te zijn bedijkt, terwijl de rest daarvan wordt aangeduid met een geprojecteerde kade en wordt omschreven als het 'gors van Rosenburgh, 't gene besom(er)kaad zoude kunnen werden'. De Langeplaat is op deze kaart ook wel aangegeven, maar nog onbedijkt en los van de rest. Volgens een mededeling in de 'Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden', pag. 104, had de volledige indijking van dit gebied (Nieuw Rozenburg en Langeplaat) in of omstreeks 1713 haar beslag gekregen, wat overeenstemt met hetgeen de kaart van Van Swieten en Sandifort uit 1727 daaromtrent te zien geeft. Ook Goudmijn-, Schans- en Kooilandpolder zijn op deze kaart aangegeven en zijn dus blijkbaar in die tussentijd mede bedijkt, waarmede dan de Generale Dijkage voltooid was.

Het gebied dat deze Generale Dijkage omvatte, werd in mei 1727 door de Staten van Holland en Westfriesland tot een onversterfelijk erfleen van 'Hunne Edel Groot Mogenden' als ambachtsheerlijkheid in het openbaar verkocht voor de somma van 33000 gulden. Koper werd de toenmalige burgemeester van Maassluis Adriaan Hoogewerf. Een dergelijke koop hield evenwel geenszins in, dat de koper daarmede het gehele omschreven gebied met alles wat daarop 'aard- en nagelvast' aanwezig was, in eigendom verwierf. Hij verwierf voor genoemd bedrag de rechten van pacht en dergelijke belastingen, die voorheen aan de Staten waren toegefallen, alsmede de eigendom van 's Lands huijsinge', dat te Brielle stond, en uiteraard ook voor zich en voor zijn opvolgers het recht zich heer van Rozenburg te noemen. De eigendom van de grond, voorzover dit geen erfpachtsgrond was, en van de woningen en andere opstallen daarop staande, bleven uiteraard eigendom van de bezitter, die in de meeste gevallen tevens de bewoner zal geweest zijn. Het gezamenlijk bedrag der waarde van deze particuliere eigendommen bedroeg meer dan het drievoudige van de koopsom der heerlijke rechten van dien, mét het genoemde bestuurshuis te Brielle mede! Wat evenwel niet wegneemt, dat deze koopsom tóch haar rente wel zal hebben opgebracht!

De bij het koopverdrag behorende 'Lijste van alle de landen met haare woningen, erven en boomgaarden tot de heerlijkheid behorende', brengt ons in kennis met de namen van alle hoofd-

bewoners en met derzelver bezittingen uit die tijd, waarvan dus de nieuwe 'heer' zijn revenuën zou ontvangen.

De eerste op deze lijst genoemde partij is de volgende: 'De wooningh op de kaart geteekent met de letter A, waarvan *bruijcker en eijgenaar* is Pieter Jansz Moerman, is getauxeerd op 7400.--. De werf daar de voorschreeve wooningh op staat, met de boomgaard, groot 1 gemet 295 roeden. Noch de volgende parcellen landen op de kaart geteekent met 3-11 en 18-22 tezamen uijtmakende 118 gemet 187 roeden'.

De hier genoemde Moerman is een afstammeling van Willem Pietersz, en zijn woning stond nog op dezelfde plaats waar de voorvader was begonnen, te weten aan de zuidzijde van de polder Blankenburg en tegenover Zwartewaal, zoals uit de bij het koopverdrag behorende kaart, getekend door de landmeters Willem van Swieten en Johan Sandifort, alsook uit oudere kaarten van dit gebied blijkt.

In 1795 werden onder het bestuur van de Bataafse Republiek de heerlijke rechten officieel afgeschaft en de laatste heer van Rozenburg, Rogier van Alderwereld, vond het toen blijkbaar beter, de aan de heerlijke rechten van Rozenburg (gedeelte Generale Dijkage) verbonden revenuën en bezittingen te verkopen. Koper werd mr. Adriaan Pieter Twent van Raaphorst, die dus evenals zijn opvolgers slechts in naam 'heer van Rozenburg' was, maar die desondanks, evenals die opvolgers, later toch de naam Twent van Rozenburg ging voeren. In dit geslacht is de voormalige heerlijkheid ruim honderd jaren gebleven, totdat een schoonzoon van de laatste dezer Twent's, de heer Robert Blanchard, woonachtig te Fontainebleau, deze met alle bezittingen die daar in de loop der jaren waren bijgekomen, in 1926 in het openbaar liet verkopen.

De nieuwe eigenaar werd de heer Eduard Koopman – sedert dien óók Koopman van Rozenburg genoemd – destijds wonende te 's-Gravenhage en later te New York U.S.A.

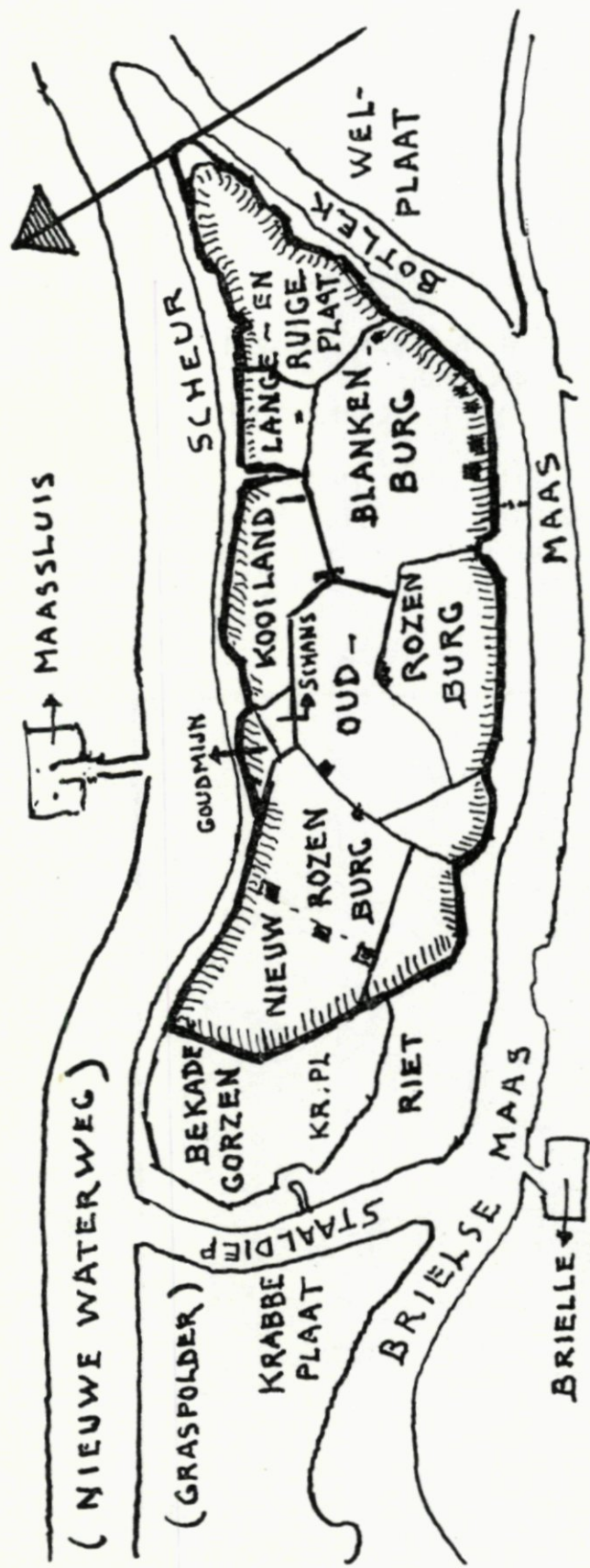
Stond het huis van de ambachtsheren aanvankelijk te Brielle (genoemd "s Lands Huijsinge"), in later tijd werd een nieuw huis midden op het eiland gebouwd aan de Boomendijk. Dit huis, dat een geriefelijk zomerverblijf voor de heren werd, kreeg de toepasselijke naam 'Buitenrust'. Nadat het als zodanig niet meer in gebruik was en in verval geraakte, is het tenslotte tot een boerderij

geworden, of wel is het gedeelte dat als boerderij was ingericht in stand gehouden. Deze boerderij wordt nog heden de 'Herenplaats' genoemd ⁹⁾.

- 1) Eén gemet is zeshonderd roeden.
- 2) Sint Bavomis = 1 oktober.
- 3) Zie: 2e weesboek Vlaardingen, inv. no. 274, folio 123 verso e.v., op dato voornoemd.
- 4) Zie: D. van Baalen in Nederl. Leeuw, jaarg. LXIX no. 1, pag. 32.
- 5) Zie: D. van Baalen, alsvoren t.a.p.
- 6) Not. arch. inv. no. 5491, Algem. Rijksarchief.
- 7) Anno Domino 1648.
- 8) Zie: M. C. Sigal in Nederl. Leeuw, 1927.
- 9) Zie ook de artikelen van mr. H. C. Hazewinkel in 'Zuid Holland' tweemaandelijks orgaan van de Hist. Veren. voor Zuid-Holland, 1957, 88-99 en Rotterdams Jaarboekje 1960, 245-254.

47. Rouwbord van Willem Pietersz Moerman (overl. 1648), oorspronkelijk in de Kerk te Zwartewaal.

SCHEETS VAN OOSTDEEL VAN HET EILAND ROZENBURG MET GENER: DIJKAGE.

48. Schets van het oostdeel van het eiland Rozenburg.